

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ МОДЕЛЕЙ СУЧАСНОГО КАПІТАЛІЗМУ

***Анотація.** Розглянуті деякі аспекти можливості імплементації моделей сучасного капіталізму у суспільну практику України, а також проблеми розбудови її соціально-економічної системи у контексті європейської моделі капіталізму («координована ринкова економіка»).*

Ключові слова: *моделі капіталізму, перехідна економіка, цивілізаційні цінності, європейський економічний простір, приватна власність, інновації.*

***Annotation.** Some aspects of the possible implementation of the models of modern capitalism in the social practices of Ukraine are considered. The problems of development of socio-economic system of Ukraine in the context of European model of capitalism ("coordinated market economy") are revealed.*

Keywords: *models of capitalism, economy in transition, civilization values, European economic space, private property, innovation..*

Проїшло двадцять років з дня незалежності, а Україна фактично стоїть перед вибором шляху свого розвитку. Країна так і не визначилася, яку модель економічного та соціального розвитку обрати – чи то англосаксонську, чи одну з європейських, або якусь власну на їх основі, чи модифіковану китайську, яка зачаровує нас своєю динамічністю, чи щось інше. Але перш ніж обирати, необхідно визначити, що ми побудували і куди рухаємося.

Про те, який капіталізм ми побудували, досить багато написано, і всі автори відзначають, що Україна активно будує олігархічний капіталізм. Безумовно, що такого суспільства ми не хотіли, але створили систему, яка нещадно експлуатує власний народ та грабує країну. Капіталізм, який створив неконкурентоспроможну економіку, кричущу економічну та соціальну нерівність, який безсилий перед викликами глобального світу – немає права на існування. Про деякі соціальні наслідки економічної системи країни соціологічні дослідження Інституту соціології НАН України, яке показало глибоке розшарування суспільства, аморальним за своєю суттю і, до речі, неприйнятним для розвинених країн. За даними опитування, 5,5% жителів України іноді злидарюють і голодують; трохи більше ніж третині (36,6%) населення вистачає грошей лише на харчі; 38,2% — у цілому на проживання і тільки кожному шостому (16,0%) доходів вистачає на все необхідне, крім заощаджень. Тобто переважна більшість (96,5%) усі наявні кошти використовує для виживання. Ні в чому не відчують скрути 0,2% громадян! І далі: чверть населення (23,7%) не має можливості купувати необхідний одяг, третина (32,5%) — купувати найнеобхідніші харчі, половина (49,9%) — харчуватися відповідно до своїх смаків [1].

Що ж думає наш народ про шляхи виходу з цього ганебного стану? За даними опитування «Масове невдоволення капіталізмом...», проведеному на замовлення BBC World Service у 2009 р. більш як половина наших співгромадян (55%) вважають, що капіталізм має певні проблеми, але їх можна вирішувати шляхом подальшого регулювання та реформування; майже третина (31%) згодні з твердженням про необхідність іншої економічної системи, оскільки вільний ринковий капіталізм тріщить остаточно, і тільки 6% відзначили, що нинішня капіталістична система працює добре, а посилення регулювання тільки знизить її ефективність [1]. Ці цифри, як відзначають фахівці Інституту соціології НАН України, практично повністю відповідають даним їхнього моніторингу, згідно з яким майже половина населення (48,9%) віддає перевагу економічному розвитку країни на паритетних засадах державного управління та ринкових методів, третина (31,9%) — на основі державної власності і тільки 5,4% громадян виступають виключно за ринкове регулювання [1].

З наведеного вище випливає висновок про необхідність заміни існуючого капіталізму на нову, цивілізовану його модель. Посилення міжнародної конкуренції та динамічний процес глобалізації світової економіки актуалізували питання про моделі ринкової економіки, їх економічні та соціальні якості, а також конкурентні переваги. Але ж яку модель капіталізму ми маємо вибрати? Спочатку розглянемо існуючі моделі.

Капіталізм не є монолітним як у соціально-економічному, так і у політичному та ідеологічному відношеннях. На думку французького вченого М.Альбера, все розмаїття ринкових економік рухається до біполяризації, поділу на два основних типа: англосаксонський (неамериканський) та рейнський. Головним чиним він проводить порівняння між економічними системами США та ФРН. Англосаксонська модель заснована на провідній ролі ринку, дерегулюванні, індивідуалістичній ідеології, максимізації прибутку у короткостроковій перспективі. Рейнська модель заснована на більшій участі держави у регулюванні економіки, на високому рівні соціального захисту, на практиці довготривалої кооперації на всіх рівнях [2].

Інший представник французької школи компаративістики Р. Буайє на відміну від багатьох дослідників, які оперують традиційною дихотомією «англосаксонський (ліберальний, некоординований) – рейнський (неліберальний, скоординований) капіталізм», виокремлює чотири типи: ринковий (США, В.Британія), корпоративний (Японія), соціал-демократичний (Швеція, Австрія) та стейтистський (Франція) [3].

Цікавими є компаративіські дослідження англійських фахівців П. Холла та Д. Соскіса. Відзначу, що монографія за їх редакцією «Різноманіття капіталізму: інституціональні основи порівняльних переваг» є ключовою для сучасних дебатів щодо моделей капіталізму [4]. На відміну від більш ранніх та переважно описових підходів М. Альбера та Р. Дора, автори намагаються розробити методологію порівняльних досліджень з точки зору інституційного підходу. При цьому вони виділяють по суті такі ж два основних типу капіталізму, які вони називають «ліберальна ринкова економіка» та «координована ринкова економіка». В першому випадку основним механізмом, який координує діяльність господарюючих суб'єктів, є ринок, а в другому – важлива роль належить різноманітним неринковим механізмам: ділові мережі, бізнес-асоціації та профспілки, державне регулювання.

Грунтовні порівняльні дослідження відмінностей японської та англосаксонської моделей капіталізму здійснив англійський дослідник Р. Дор [5].

В останні роки з'явилася нова – китайська модель, яку ще називають планово-ринковою і яка поєднала в собі ідеї Маркса та Кейнса з національною специфікою.

Спочатку розглянемо дві полярні моделі – англосаксонську та китайську в контексті України.

Дискурсом англосаксонської моделі є лібералізм, який не притаманний українському суспільству з огляду на генезис його розвитку. У нас є зачатки ліберального суспільства, коріння якого має євро-континентальний характер, але цього замало для реалізації ліберальної економіки.

Щодо китайської моделі капіталізму, то, на мою думку, вона не може слугувати за приклад для України так як має не стільки національні, як цивілізаційні особливості, що визначаються специфікою китайського суспільства, яке на протязі тисячоліть побудувало зовсім іншу систему цінностей ніж європейську, зовсім інше розуміння демократії та свободи, зовсім інше поняття якості життя та успіху. Китайське суспільство – «общинне» суспільство, індивід та його права не були і не є імперативом його суспільного розвитку, до того ж інститут приватної власності у європейській парадигмі ніколи не був домінантою устрою держави. Китай завжди був «імперською» бюрократизованою державою, центральна влада – стрижень державності Китаю, її відсутність – загибель держави. Китай занадто великий, щоби у своїй державності орієнтуватися на європейську модель влади. Сьогоднішні успіхи Китаю незаперечні, але вони не є унікальними, згадаємо Японію, П.Корею та інших азійських тигрів. Китай модернізується, його «унікальність» полягає у його «комуністичності», що у перспективі приведе до уповільнення та стагнації розвитку. Китай не є інноваційним суспільством у європейському розумінні, воно імітаційне, тому він індустріалізується, не більше.

На мій погляд, нам підходить європейська модель «координованої ринкової економіки», яка, до речі включає і, так звану, соціал-демократичну модель (шведську). Зауважу, що, як відзначають фахівці, шведська модель дрейфує до моделей рейнського типу. Для того щоби імплементувати певну модель, вона повинна вписуватися у культуру, формальні та неформальні інституції українського суспільства. Але при цьому виникають певні проблеми системного характеру. Щодо координованої державою ринкової економіки, то тут ясно, особливо стосовно періоду 10-15 років, необхідних для індустріальної модернізації, яку можливо здійснити при сильній централізованій державі. До того ж, як показують соціологічні дослідження, патерналістські установки є головними ціннісними установками українського населення. За даними четвертої хвилі ESS (2009 рік, число респондентів в Україні — 1010 осіб), на запитання, чи повинен уряд ужити заходів для скорочення різниці в рівні доходів людей, 71,6% респондентів дали позитивну відповідь. 74,3% опитаних переконані, що обов'язком держави має бути забезпечення населення необхідною медичною допомогою, а 75,4% вважають, що держава повинна створити прийнятний рівень життя людям похилого віку. На думку 63,5% респондентів, однозначним обов'язком держави має бути і забезпечення роботою всіх бажаючих [1]. Сильні патерналістські настрої населення, пояснюється нашим недавнім соціалістичним минулим. У цьому зв'язку нагадаю слова П. Сорокіна, які є дещо песимістичними, але небезпідставними: «Нами, передусім, управляють мертві, всі покоління, що жили колись раніше нас. Життя, доля і діяльність кожного покоління визначені життям і діяльністю попередніх поколінь. Кожне подальше покоління скуте нерозривним ланцюгом із попереднім. Воно може загинути, але безсиле розбити цей ланцюг» [6].

В основі «координованої ринкової моделі», перш за все, знаходяться ліберально-демократичні імперативні цінності - непорушне право приватної власності і свобода власника щодо володіння, використання та розпорядження своєю власністю, а також демократизація суспільних, економічних та політичних відносин.

Необхідно пам'ятати, що європейська соціальна свідомість, економічна культура і поведінка в історичному контексті формувалися в індивідуалістичній цивілізаційній парадигмі, заснованій на європейському праві, які на сьогодні не притаманні українській спільноті. А тому становлення інституцій в Україні європейського типу стикається зі значними труднощами, які обумовлені їх неадекватністю неформальним інститутами українського суспільства. Намагання штучно вмонтувати «шматочок Європи» замість зменшення невизначеності цілей і розбалансованості інтересів суспільства тільки їх підсилюють. До речі, Ю.Павленко з цього приводу справедливо відзначає, що «для винайдення продуктивної моделі соціально-економічного розвитку кожна країна має усвідомлювати власне культурно-цивілізаційне підґрунтя, конкретніше - формальні і неформальні інституції, що визначають природу її реального, повсякденного життя» [7].

В даному випадку необхідно звернутися до з'ясування особливостей культури і ментальності населення України, бо саме вони відображають його (населення) здатність до сприйняття європейських цінностей. Щодо демократії, то наведу жорсткий, але, на мій погляд, справедливий висновок щодо відношення українців до демократичних цінностей, який здійснили експерти Інституту Г. Горшеніна на основі результатів дослідження

«Усвідомленість українського вибору». Так звані, європейські цінності властиві не більш ніж половині населення України. Свобода інформації мають значення для 46% опитаних, свобода пересування – для 40%, а свобода підприємництва – тільки для четверті українців. В Україні відсутні скіль-небудь значимі групи людей, яким би потрібна була демократія. Таких людей не більше 10%. Інші не розуміють ні що таке демократія, ні що вона дає [8].

В державі повинна бути сильна демократична влада європейського зразку, як запорука єдності та цілеспрямованості, щодо виходу держави на якісно новий рівень економіки та добробуту громадян. Але демократія не виникає раптово, вона продукт економічного, соціального та інституціонального розвитку. Привнесення її у суспільство, в якому немає необхідних формальних і неформальних інституцій для її укорінення та розвитку, завдає йому шкоди. На сьогодні Україна має у більшості формальні признаки демократії, а насправді ми живемо поки що у псевдодемократичній країні, в якій інтереси громадян представлені слабо, їх політична активність незначна і, практично, обмежується участю у виборах.

В основі англосаксонської та рейнської моделей капіталізму, як імперативна вимога, лежить ліберальний інститут приватної власності та розвинута система його захисту. М.Тетчер справедливо відзначає: «Власність має принципове значення, оскільки вона приносить стабільність та впевненість. Суспільство, в якому є сумніви з приводу того, кому що належить не може розраховувати на тривалий та успішний розвиток» [9]. Передумовами економічного розвитку західноєвропейських країн були і є економічні стимули, що засновані на індивідуальних правах власності. Але українське суспільство, на відміну від Європи, не формувалося в умовах лібералізації приватної власності. Вона завжди в розумінні українського народу була елітарною. Звідси і неприйняття приватної власності у координатах західного менталітету. Історична пам'ять населення на сьогодні зберегла це відчуження і для його більшості приватна власність – абстрактне поняття, що і відбивається на розвитку неформальних інституційних відношень. До того ж це поглиблюється концентрацією власності та влади у небагатьох наших співвітчизників, яка набула значного розміру і, з європейських позицій, нехарактерна для розвинутих демократичних країн.

До речі, Дж. Харрінгтон стверджував, що «влада слідує за власністю». Це наглядно ілюструється політичною та економічною ситуацією в Україні. Спочатку пройшов розподіл власності, який не закінчився, а потім і влади. В дії модель: «власність – влада – (власність)» схожа до відомої «гроші – товар - гроші», де специфічною приватною власністю, тобто капіталом, є влада. А так як власність сконцентрована в руках небагатьох, то влада в Україні теж їхня. Україна – олігархічна за своєю суттю держава.

Можна стверджувати, що в Україні економіка поки що не є демократизованою, про що свідчать реалії нашого економічного життя, а саме: достатньо низький рівень економічного розвитку; занадто високий рівень втручання держави у бізнес-життя країни; нерозвинутість інституту приватної власності та значна її поляризація у розподілу, істотна майнова диференціація.

Відомо, що глибина та міцність демократичних перетворень, їх динаміка у багатьох принципових аспектах визначаються рівнем розвитку економіки, ступенем економічного розкріпачення особи, як це показав у своїх дослідженнях С. Хантингтон [10]. Цей, достатньо тривіальний, висновок впливає навіть з побіжного аналізу взаємозв'язку, так званого, індексу економічної свободи та ВВП на душу населення по країнам.

Демократія, в тому числі і економічна, розширює сферу індивідуальної свободи, як необхідної умови розвитку підприємництва, ринкової економіки. Саме з цього приводу Ф. Хаєк зауважує: «Якщо під капіталізмом розуміється конкурентна система, яка заснована на вільному розпорядженні приватною власністю, ... то тільки в рамках цієї системи і можлива демократія», тобто економічна свобода - передумовка реальної демократії [11].

В основі економічної демократії знаходиться інститут власності. Відомий вислів Д. Локка – де немає власності, там немає справедливості. Власність є апіорна посилка економічних відносин, а приватна власність – ринкових, тобто демократичних відносин.

Ф. Хаєк наголошує, що «...система приватної власності – найважливіша гарантія свободи не тільки для володаря власності, але й для тих, у яких її немає. Тільки завдяки тому, що контроль над засобами виробництва розподілений між багатьма незалежними між собою людьми, ніхто не має над ними абсолютної влади і ми самі можемо вирішувати чим будемо займатися» [11, с. 223].

Весь історичний процес розвитку демократії тісно корелює з розвитком інституту приватної власності. Тому коли мова іде про Україну, то необхідно сьогоднішню і майбутню ситуацію з демократією розглядати в історичному контексті еволюції приватної власності.

Перш за все, необхідно виходити з того, що наша економіка є транзитивною, тобто перехідною від соціалізму до капіталізму, власне кажучи, від суспільної (точніше тотальної державної) власності до приватної у її сьогоднішньому розумінні; від однієї соціально-економічної ідеології до протилежно іншої, від одної "homo economicus" до іншої. І проблема, на мій погляд, полягає у динаміці перетворень базових економічних, соціальних та суспільних категорій, понять, відношень.

І, перш за все, це стосується трансформації категорії "власність", становлення приватної власності, як основи, що невід'ємна від людського господарювання у його суспільній формі (К. Менгер), як фундаменту справедливості та вільного розвитку людини (Д. Локк), через вічний механізм конкуренції, який є основою еволюції суспільства (Ф. Хайєк).

Без приватної власності немає інноваційного розвитку суспільства, так як тільки власник мотивований до нескінченного удосконалення своєї власності. Це аксіома. Наші проблеми інноваційного розвитку – наслідок

проблем становлення та розвитку приватної власності. Україна не є країною з ринковою економікою, тому що дух приватної власності і підприємництва не охопив більшість нашого населення. А якщо згадати, що пересічний українець по суті ніколи не був власником, то необхідний тривалий час щоби інститут приватної власності дійсно став основою економічного та соціального розвитку країни.

Імперативи соціально-економічного мислення нації не формувалися в умовах «дифузії» приватної власності, завжди в умовах тоталітарних систем. Сьогодні спостерігається теж саме. Звідси і неприйняття приватної власності у координатах західного менталітету.

Сучасне європейське суспільство сформоване у певній системі якості життя, культури, політичного буття, інституціональних та економічних відносин, як їх синергетичного синтезу, що ми і називаємо європейський світ. Тому, перш ніж будувати європейську економіку, необхідно створити для неї адекватну інституціональну основу. Актуальність інституціонального підходу до проблем економічного і соціального розвитку також визначена, на мій погляд, тим, що ми живемо в умовах «падаючої продуктивності» економічних чинників росту, а тому на передній план висувуються соціальні, політичні і правові чинники, якість «людського капіталу», державного управління, ефективність судової, правоохоронної системи, здатність держави як створювати закони, так і забезпечувати їх виконання.

Але необхідно виходити з того, що інститути, це розроблені людьми формальні та неформальні обмеження, а також фактори примусу, які структурують їх взаємодію і якщо закони можуть бути змінені у будь-який час, то неформальні норми міняються дуже повільно. Тому, якщо імплементувати формальні інституції у суспільство, яке має інші неформальні норми та цінності, то це може нанести йому істотної шкоди. В цьому контексті, Д. Норт у передмові до своєї знаменитої роботи «Інститути, інституціональні зміни і функціонування економіки» зазначає, що «...історія має значення не просто тому, що ми можемо здобувати уроки з минулого, але й тому, що сьогоднішнє та майбутнє зв'язані з минулим безперервністю інститутів суспільства. Вибір, який ми робимо сьогодні або завтра, визначений минулим» [12].

На сьогодні стан інституційної системи, особливо державного управління, судової та правоохоронної системи є однією з головних перепон на шляху економічного і соціального розвитку українського суспільства, бо її становлення та розвиток не мають під собою демократичної реальної платформи на зразок європейської.

До речі, як справедливо відзначає В. Степаненко, «... що у процесі складної української трансформації суспільства його державницька енергія спрямована головним чином на нарощування радше обсягів державницької активності та інституціональної спроможності української влади, її численних урядів. Наслідком такої політики стало надмірне роздування бюрократичного апарату та незліченні зловживання можновладців у структурах майже «приватизованої» ними держави ...» [13] Тобто держави – багато, але суспільної ефективності в її діяльності – мало.

В Україні створена бюрократична система державного управління, в основі якої знаходиться монополія влади, що спричиняє відсутність контролю над діяльністю державних службовців (чиновників) і, як наслідок, розвиток тотальної корупції. В країні сформувалася така інституціональна система, яка не дозволяє ефективно балансувати різнорівневі економічні, соціальні і політичні інтереси, що є запорукою інституціональної рівноваги у суспільстві, і яка в силу цього полишає суспільство здатності до ефективного саморозвитку. Хочу ще раз наголосити, що баланс інтересів у суспільстві – головна умова його ефективного розвитку. В Україні інституції живуть самі для себе, черпаючи ресурси з народу, тобто вони не обслуговують його, а нещадно експлуатують.

Щодо висновків та пропозицій, то вважаю, що необхідно значно посилити увагу до досліджень методологічних проблем соціального, інституціонального та політичного розвитку України у контексті її європейського вибору. При цьому, проблеми входження України до європейського простору повинні розглядатися через призму синергетичній єдності економічних, соціальних, інституціональних та політичних аспектів.

Необхідно виходити з того, що європейська ринкова ліберальна економіка та її суспільні інституції не можуть адекватно сприйматися нашим транзитивним суспільством, а тому щоби прискорити інтеграцію до європейського простору, слід формувати динамічний перехід країни і її громадян у новий культурний стан, нову якість людського (соціального) капіталу, який є продуцентом інноваційного способу життя, основи європейського розвитку.

Список використаних джерел:

1. Українська подоба капіталізму: життя в економ-варіанті. Автор: Ірина Кириченко // Дзеркало тижня - №27 (807) від 17.07 – 06.08.2010
2. Альбер М. Капіталізм против капіталізма. СПб.:Економическая школа, 1998.
3. Boyer R. How and Why Capitalisms Differ // Economy and Society. 2005/ Vol.34. № 4.P.509-557.
4. Varieties of Capitalism: The Institutional Foundations of Comparative Advantage/ Ed by P. Hall, D. Soskice. Oxford: University Press, 2001.
5. Дор Р. Различия японской и англосаксонской моделей капитализма // Экономическая социология, 2008. Т.9. №1. С.65-78.
6. Сорокин П. Общедоступный учебник по социологии. Статьи. – М., 1994. – С. 175.
7. Павленко Ю. Інституціональні основи традиційного українського суспільства та проблеми сучасності // Економічна теорія. – 2005. - №3.- С.36.

8. Демократичні цінності не в ціні // Дзеркало тижня, №38 (667) від 13.10.07.
9. Тэтчер М. Искусство управления государством. - М.: Альпина, 2005. - с.447.
10. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века. – М.: РОССПЭН, 2003.
11. Хайек Ф. Дорога к рабству (журнальная публикация в переводе Н. Ставинской) // Новый мир. – 1991. - № 7. - С. 208.
12. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997, с.12.
13. Степаненко В. «Краще менше, але міцніше ...» – парадокси державотворення та врядування ХХІ столітті, або Нотатки для інформаторів та їхніх радників від Ф. Фукуями // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2005. -№3.- С. 211.

УДК 339.732.4(045)

КОЛОСОВА В.П.,
Міністерство фінансів України,
директор Департаменту співробітництва з
міжнародними фінансовими організаціями,
к.е.н.

УКРАЇНА І МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД

***Анотація.** В статті наведено інформацію щодо співробітництва України з Міжнародним валютним фондом.*

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд (МВФ), кредитна програма «Стенд-бай», Програма розширеного фінансування, спеціальні права запозичення (СПЗ).

***Annotation.** The article contains detailed information of the cooperation between International monetary fund and Ukraine.*

Keywords: International Monetary Fund (IMF), credit program «Stand-by», Extended Fund Facility, special drawing rights (SDR).

Україна є членом Міжнародного валютного фонду з 3 вересня 1992 р. Початковий етап співпраці з Фондом включав консультації та технічну допомогу щодо створення власної грошово-кредитної системи (функції та структура Національного банку та інших фінансових установ, структура валютного ринку, введення власної валюти тощо).

Співпраця України з МВФ на рівні реалізації спільних програм економічного розвитку в Україні розпочалася з жовтня 1994 року.

Щодо правового забезпечення відносин України з Міжнародним валютним фондом, то 3 червня 1992 року Верховною Радою України було прийнято Закон України №2402-ХІІ «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції і розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій». Цим Законом офіційним фінансовим агентом у операціях з Фондом визначено Міністерство фінансів України, а Національний банк України, як банк-депозитарій, який обслуговує рахунки МВФ в національній валюті та здійснює відповідні валютні операції [1].

У співробітництві України з МВФ в межах кредитних програм можна виділити кілька етапів:

Перший етап (1994-1995 роки).

У цей період Україні було надано фінансову допомогу у вигляді системної трансформаційної позики (STF) на суму 498,7 млн СПЗ (763,1 млн дол. США.) для підтримки платіжного балансу України. Через невиконання Україною ряду умов програму було завершено завчасно та з боку МВФ по цій програмі не надано залишків кредитування на суму 900 млн дол. США.

Другий етап (1995-1998 роки).

Україна отримала від МВФ кредити на загальну суму 1318,2 млн. СПЗ. (1935 млн дол. США.) за трьома річними програми „Стенд-бай”. Головною метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України.

Третій етап (1998-2002 роки).

11 серпня 1998 року Уряд України і Національний банк України направили до МВФ спільний лист-звернення про надання Україні позики в рамках Програми розширеного фінансування (EFF) загальним обсягом близько 2 млрд 266 млн дол. США.

У вересні 1998 року Радою директорів МВФ було затверджено програму “Механізм розширеного фінансування” для України загальним обсягом близько 2 млрд 266 млн доларів США.

Позика в рамках програми EFF надається державам, які здійснюють кардинальні структурні реформи народного господарства з метою забезпечення їх фінансової і макроекономічної стабільності.